

ODE AAN VRIENDSCHAP, OEFENING IN ROUW

Aantekeningen over het verplaatsen van obelisk van Arjen van Veelen

Arjen van Veelen, © Tessa Posthuma de Boer

Thomas Blondeau, © Michiel Hendryckx

Net zoals er geen Nederlands woord bestaat voor een ouder die een kind overleeft, is er evenmin een woord voor iemand die zijn beste vriend of vriendin verliest. Dat laatste overkwam de Nederlandse schrijver, essayist en journalist Arjen van Veelen (1980). Het meest logische wat een schrijver dan kan doen, is er zelf een verhaal rond bouwen. Dat werd *Aantekeningen over het verplaatsen van obelisk*.

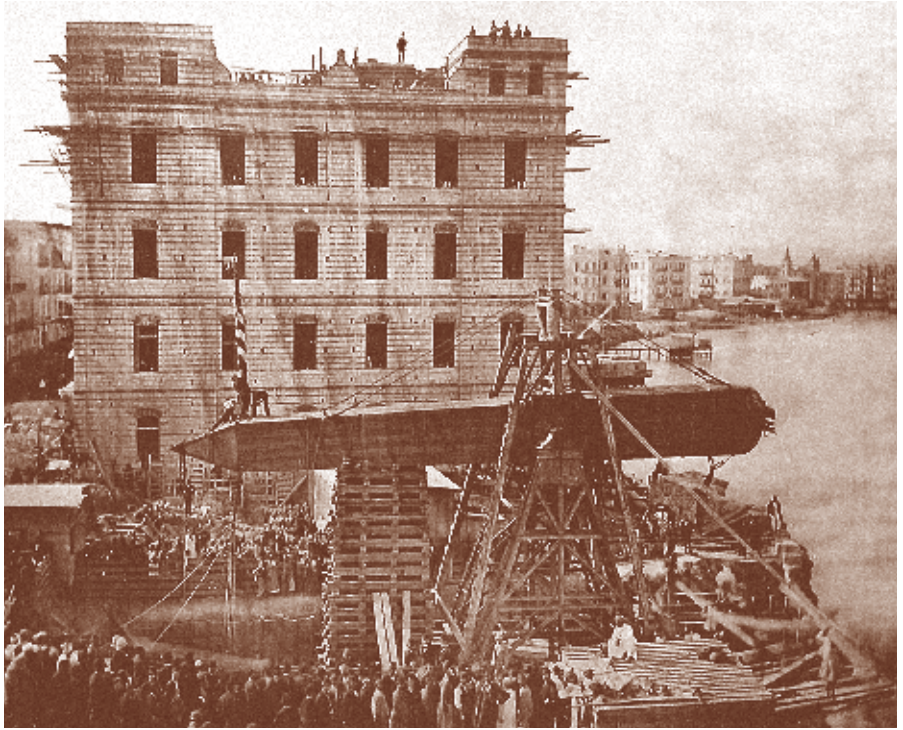
Van Veelen toonde zich in eerder werk een bekwame en snedige commentator van zijn tijd, met essays over de rusteloosheid van het leven in dit tijdperk van instant bevrediging door sociale media. Daarbij grijpt hij als classicus terug naar de klassieke schrijvers uit de Oudheid als gidsende figuren, die vaak verrassend modern uit de hoek blijken te komen. En hij schroomt niet om volop te putten uit het eigen leven.

Al die elementen zitten ook in *Aantekeningen over het verplaatsen van obelisk*, het derde boek van Van Veelen en het eerste dat als roman wordt gepresenteerd. Nu is roman een steeds rekbaarder begrip geworden, maar enorm veel verbeelding heeft Van Veelen niet nodig gehad om dit verhaal te schrijven. Dat wil geenszins zeggen dat de schrijver er zich al

Van Veelen doet zijn best om het gemis géén plaats te geven, want hij wil juist dat Tomas in zijn leven blijft

te gemakkelijk van heeft afgemaakt, misschien wel integendeel. Want om een verhaal te brengen dat zo dicht onder de eigen huid zit, is moed, opoffering en stijl nodig. En dat is allemaal aanwezig.

In het boek trekt de ik-figuur, een jonge schrijver, vanuit St. Louis, Missouri, waar hij tijdelijk woont, naar Alexandrië. Dat doet hij omdat hij een biografie over Alexander de Grote schrijft (“de eerste geautoriseerde biografie”, welteverstaan), maar ook om de dood van zijn vriend Tomas te verwerken. De drie boeken die Tomas bij leven publiceerde, reizen mee met als doel ze uiteindelijk binnen te smokkelen in de beroemde bibliotheek van Alexandrië. Daarmee lost hij ook een oude belofte in, want in een brief gebood Tomas ooit dat beide beginnende schrijvers tien jaar later zouden afspreken aan de buste van Alexander om vervolgens hun oeuvres te schenken aan de bibliotheek, “daar waar ze thuishoren”.

De obelisk van Alexandrië komt aan in New York

De passage waarin plannen worden gemaakt voor de reis naar Egypte zegt veel over de vriendschap tussen de verteller en Tomas, waarin we erg gemakkelijk Van Veelen zelf en Thomas Blondeau herkennen, die in oktober 2013 overleed, amper 35.¹ Zijn derde roman, *Het West-Vlaams versierbandboek*, was kort daarvoor verschenen. Postuum verscheen in 2014 *De boekendokter*, een verzameling columns, bezorgd en becommentarieerd door Roderik Six.²

Het is Tomas die het voortouw neemt. Al van bij de eerste ontmoeting, waarbij hij Van Veelens aantekeningen van een college ritselt. Daar blijft het niet bij. Tomas stak er bovenuit, als een man die zijn eigen lot had gekozen, schrijft Van Veelen. “En hij wilde dat ik met hem opliep. (...) Hij had me gersonseld voor een heilige strijd en ik zei ja op alles.”

Die heilige strijd wordt een intense vriendschap tussen mannen, zonder berekening, zonder competitie. Een vriendschap met eigen spelregels, zoals de roadtrips met Tomas’ oude auto, die ze “de Mercedes-essays” dopen: het zijn reisesjes van niks, naar de Ikea of Giethoorn, maar voor de jongemannen zijn het wereldreizen. “In zijn wagen was ik onsterfelijk”,

noteert Van Veelen. En ook, over zijn vriend: “Met dezelfde vanzelfsprekende bravoure waarmee hij mijn leven binnenkwam, legde hij zijn bepantsering af. Hij nam de tijd om naar mijn muizenissen te luisteren en vertelde op zijn beurt over zijn angsten en frustraties. Hij durfde zijn moeder te bellen waar ik bij was.”

De intieme details waarmee Van Veelen de vriendschap beschrijft, zijn prachtig. Maar de zinnen waarin hij het verlies van zijn vriend probeert te verwerken zijn pas echt beklijvend. De dood was bij Tomas nooit ver weg, ze was wel vaker een gespreks-onderwerp. “Volkomen onverwacht” in een doodsbericht vond hij raar, want de dood ligt altijd in de lijn der verwachtingen. De twee vrienden “vierden” Tomas’ verjaardag ooit op een soldatenkerkhof in diens geboorteplaats Roesbrugge, waar Tomas filosofeert over een heldhaftig leven. Hij wijst naar de zerken: “Ze belichamen mijn grootste angst: dat ik een mediocre leven zal leiden.”

En toch kwam de dood onverwacht. Als een blietje, een *messenger*-bericht. Gek genoeg voelt de ontvanger eerst euforie. Hij voelt een superieure, minachtende onverschilligheid tegenover het lot. “Ik zag het allemaal zo helder als de maan die avond:

De obelisk in de haven van Alexandrië

dat er in het leven geen noodlot was dat mij nog tref-fen kon, want het ergste had ik nu al overleefd.”

Het verdriet komt pas later, in de Verenigde Staten. “De slome schokgolf van zijn dood was me achterna gereisd en trof me hier alsnog: een ongedempte droefenis die me beving terwijl Amy voor het raam miauwde.” De rouw komt langzaam, maar is daarom niet minder slopend. “Rouw heeft geen scheppende kracht; het kan alleen iets uitvergrooten wat al in je was. (...) Je grijpt de dood aan als een breekijzer om te slopen wat toch al stuk moest. Wat de rouw bij mij uitvergrootte was een oude eenzaamheid. Ik bouwde muren om me heen.” Tot de schrijver ronddwaalt door de straten van St. Louis in de oude jas die hij van Tomas erfde. “Het voelde aan als mijn onzichtbaarheidsmantel. Ik was immuun. Als zijn schim trok ik over de vlakke, ongenaakbaar, want ik was toch al dood, ik was Tomas, de dode Vlaamse dichter, verzezen in het *wasteland* tussen de ruïnes van de oude stad.”

De passages waarin Van Veelen treurt, zijn aangrijpend maar nooit sentimenteel. Hij doet vooral zijn best om het verdriet en het gemis géén plaats te geven, want hij wil juist dat Tomas overal is, in zijn leven blijft. Het is opnieuw een spel, en ook deze keer is het bloedernstig.

*Aantekeningen over het verplaatsen van obelisk*en leest tegelijk als een bruisende ode aan een prachtige vriendschap, als een oefening in rouw en als een zoektocht naar de rol van een nieuwe generatie schrijvers, van wie de aforismen vrolijk worden geretweet, maar de romans nooit een tweede druk halen. Eensluitende antwoorden zijn er niet, prachtige bespiegelingen des te meer.

DIRK VANDENBERGHE

ARJEN VAN VEELLEN,
*Aantekeningen over het verplaatsen van obelisk*en,
De Bezige Bij, Amsterdam, 2017, 254 p.

NOTEN

1. www.onserfdeel.be/nl/blogs/detail/thomas-blondeau-1978—2013
2. JÜRGEN PIETERS, ‘De balsem van het boek. Thomas Blondeau en Roderik Six over helende letteren’, *Ons Erfdeel*, jg. 58 (2015), nr. 2, pp 143-146